

Anna Bakula

Jak diagnozować krzywdzenie dziecka

Wielu autorów twierdzi, że na zjawisko maltretowania dzieci należy spojrzeć z perspektywy właściwości indywidualnych dziecka, cech jego rodziny jako systemu, cech środowiskowych rozumianych jako szerszy kontekst .

Pod wpływem szczególnej kombinacji tych cech rozwija się styl interakcji w rodzinie, którego wynikiem jest stosowanie przemocy.

Crittenden (1998) stwierdziła, że bardzo istotnym czynnikiem ryzyka jest wpływ myślenia rodziców na zniekształcanie wzorów interakcji .

Wzory interakcji współpraca – ignorowanie, zaangażowanie - wycofanie się, znacząco różnicują rodziny stosujące i niestosujące przemoc.

Wielu autorów twierdzi, że przekonania jakie żywią rodzice w stosunku do swoich dzieci są istotnym czynnikiem określającym ,czy w stosunku do dziecko może wystąpić przemoc.

Również są przypuszczenia, że stosujący przemoc rodzice mają małą empatię i poczucie kontroli umiejscowione zewnątrz.

Wyróżniono 6 ważnych elementów szacowania ryzyka i potrzeby ochrony dziecka w relacjach rodzic – dziecko

1. Ocena wiedzy opiekuna i postaw wobec pełnienia roli rodzica.
2. Postrzeganie przez rodzica zachowania dziecka i postrzeganie rodzica przez dziecko.
3. Emocje rodzica i reakcje pod wpływem stresu.
4. Styl interakcji rodzic – dziecko i zachowanie.
5. Sposób przywiązania do dziecka.
6. Sposób pełnienia roli rodzicielskiej.

Ocena wiedzy opiekuna i postaw wobec pełnienia roli rodzica

Rodzice stosujący przemoc mają często nierealistyczne oczekiwania wobec dziecka, niezgodne z etapami rozwoju dziecka. Wymagają od dziecka niemożliwego. Usiłują skłonić dziecko, aby robiło coś, co wykracza poza aktualny poziom jego rozwoju. Rodzice stosujący przemoc nie mają świadomości swoich błędów, uważają ponadto, że wychowanie dzieci jest proste.

Postrzeżenie przez rodzica zachowania dziecka i odwrotnie

Rodzice stosujący przemoc mają negatywne zdanie o swoich dzieciach, uważają, że są one irytujące i wymagające od nich zbyt wiele. (kwestionariusz Richmana, Stevensona i Grahama z 1983 roku ujawnił, że matki stosujące przemoc miały dużo więcej negatywnych ocen ich dzieci, te, które przemoc nie stosowały myślały i mówiły o swoich dzieciach dobrze).

Rodzice stosujący przemoc interpretują zachowania dziecka jako wymierzone przeciwko nim.

Spostrzeżenia dziecka

Test stosunków rodzinnych Antony – Bene .

Bite dzieci unikały pudełka przypisanego matce, wyrażały zdecydowanie mniej uczuć wobec niej niż dzieci z grup kontrolnych. Dotyczyło to zarówno uczuć pozytywnych jak negatywnych. Zaprzeczały, że matki żywią wobec nich pozytywne bądź negatywne uczucia.

Dzieci nie bite, a pozbawione właściwej opieki w domu wyrażały zarówno pozytywne jak i negatywne uczucia wobec matek.

Szacowanie emocji rodziców i ich reakcji na stres

Cechą wspólną wielu sprawców przemocy jest ich podwyższony poziom pobudzenia w sytuacjach stresowych. Sprawcy przemocy, którym pokazywano zdjęcia płaczących dzieci ujawniali w badaniach irytację, rozdrażnienie, pobudzenia (Frodi i Lamb 1980).

Podobne wyniki otrzymali Wolf i Współpracownicy w 1987 . Sprawcy przemocy reagowali w badaniach silnym pobudzeniem psychofizjologicznym, gdy oglądali sceny stresujących interakcji rodzic – dziecko. Stosujący przemoc rodzice uzyskują wysokie wyniki w Testach mierzących stres.

Trickett i Kuczyński analizowali sposoby dyscyplinowania dziecka i sprawcy przemocy są jednogłośnie za karaniem cielesnym i dyscyplinowaniem.

Obserwowanie zachowania i styl interakcji rodzic – dziecko

Browne 1986. Od stylu interakcji zależy również prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy wobec dziecka

1. interakcja dwustronna

2. interakcja przyczynowa
3. interakcja nieudana

Badania pokazują , że wśród matek stosujących przemoc jest mniej jakichkolwiek interakcji, a szczególnie mało jest interakcji wzajemnych.

Procedura obcej sytuacji Ainswortha – obserwacja relacji i zachowania matki – dziecko przed rozdzieleniem , w trakcie rozdzielenia i po powrocie matki.

Przed rozdzieleniem jest zdecydowanie mniej pozytywnych relacji niż w grupach kontrolnych, mniej jakichkolwiek relacji.

W trakcie rozdzielenia dzieci bite wykazują mniej zainteresowania przedmiotami, są mniej spontaniczne w działaniu, mniej zdenerwowane rozstaniem z matka niż z grupy kontrolnej.

Po powrocie matki dzieci doznające przemocy okazują mniej pozytywnych uczuć.

Wiadomo ,że stosujące przemoc matki mają tendencje do przerywania interakcji i zamiany jej jakości w mechaniczne czynności. Brak wrażliwości u matek powoduje niepokój, płaczliwość i inne zachowania u dzieci.

Matki stosujące przemoc reagują niewłaściwie na sygnały rozdrażnienia u dziecka, są niedostosowane i kategoryczne, inicjują stres u dziecka. Rodzice ci określani są jako negatywni i kontrolujący, ujawniają mniej prospołecznych zachowań.

Taki styl rodzicielski sprawia , że relacja nosi dla dziecka znamiona niepewnego przywiązania, dziecko nie czuje się w niej bezpieczne.

Ocena przywiązania małego dziecka do rodzica

Przywiązanie rodzi się w dzieciństwie. W literaturze jest mnóstwo doniesień mówiących o związku z doznawaniem maltretowania w dzieciństwie , a biciem własnych dzieci.

Typ przywiązania do rodzica dziecka bitego można określić jako nieprawidłowe, nie oparte na bezpieczeństwie.

Ostateczna ocena przywiązania dziecka do rodzica może być dokonana w oparciu o cztery kategorie reakcji dziecka na obecność i nieobecność matki.

Klasyfikacja wzorców przywiązania u dziecka

1.dzieci lękowe – unikające (niepewne przywiązanie)

Dzieci te nie nawiązują kontaktu ani z rodzicem ani z obcym . Bawią się same. Nie są niespokojne , gdy zostają z obcym. Po powrocie rodzica opierają się próbom nawiązania z nim kontaktu fizycznego lub interakcji.

2. dzieci niezależne – bezpieczne przywiązanie. Wykazują inicjatywę w nawiązywaniu kontaktu z rodzicem, rzadziej z obcym. Nie reagują

zaniepokojeniem na rozstanie , gdy rodzic wraca podchodzą z uśmiechem, nawiązują kontakt.

3. Dzieci zależne – bezpieczne przywiązanie. Aktywnie poszukują kontaktu z rodzicem , źle reagują na jego odejście, nie chcą być z obcym. Po powrocie rodzica prezentują intensywny kontakt fizyczny , nie chcą odejść.

4. Dzieci lękowe – opierające się lub ambiwalentne

Po powrocie rodzica nadal są niespokojne. Mało zachowań zabawowych , częsty płacz. Ostrożność wobec obcych, wiele ambiwalencji w ich zachowaniach.

Ocena jakości pełnienia ról rodzicielskich

Rodzic wrażliwy ----- bezpieczna więź ----- optymalny rozwój

Rodzic niewrażliwy ----- niepewna więź ----- odrzucający -----
dziecko unikające ----- opóźnienie rozwoju społecznego

Rodzic niewrażliwy ----- niepewna więź ----- niekonsekwentny -----
- dziecko ambiwalentne----- opóźnienie rozwoju poznawczego i
społecznego

Maccoby 1980 sformułował wniosek ,ż wkład rodziców w rodzenie się przywiązania ich dzieci można określić w czterech wymiarach

1. wrażliwość – brak wrażliwości
2. akceptacja – odrzucenie
3. współdziałanie – ingerowanie
4. dostępność – ignorowanie

Wymiary te są ze sobą wzajemnie powiązane i decydują jak ciepły jest rodzic i na ile możliwe jest odrzucenie dziecka.

Przewidywanie przemocy wobec dzieci jest możliwe, zapobieganie jej również. Osoby zajmujące się pomaganiem muszą jednak mieć większą wiedzę i umiejętności w tym zakresie.

